



המכללה לחינוך
טכנולוגיה ולאמנויות

סמינר הקיבוצים

המכללה לחינוך לטכנולוגיה ולאמנויות

המכון לחינוך מתקדם

קתדרת אונסקו לחינוך הומניסטי

Kibbutzim College of Education Technology and the Arts

Institute for Progressive Education

UNESCO Chair for Humanistic Education



תרבות הומניסטית בית-ספרית:

מודל לתכנון, להפעלה ולהערכה

(כבוד האדם וחירותו, הגשמה עצמית וטיפוח האישיות, עושר תרבותי ואחריות חברתית)

השקפת עולם ערכית וחזון חינוכי: באמנה הבית-ספרית ובמודעות הפעילה והמגשימה

של המורים, התלמידים וההורים

- **עמדה הומניסטית** הרואה בקידום התפתחותם, רווחתם וכבודם של בני האדם את התכלית העליונה של המחשבה והמעשה – מעבר לכל עמדה דתית, לאומית, עדתית או אידיאולוגית.
- **גישה נאורה ותבונית** לחיים, אשר מבוססת על פתיחות דעת ורוחב דעת, על חשיבה אוטונומית ורפלקטיביות ביקורתית, על הנמקות הגיוניות וראיות עובדתיות.
- **גישה מוסרית** כלפי הזולת והחברה – בעמדות ובהתנהגויות – אשר מבוססת על אהבת אדם, התייחסות שוויונית, כבוד לאדם ולחירותו, הגינות והדדיות, רגישות לצורכי הזולת, צדק חברתי ושכנות של שלום.
- **מחויבות לדמוקרטיה** – במחשבה ובמעשה – הניכרת ברעיונות ריבונות העם, זכויות האדם, שוויון אזרחי, הכרעת הרוב, הפרדת הרשויות, שלטון החוק, אחריות חברתית, אזרחות פעילה, ופתרון מחלוקות בגישה פלורליסטית, סובלנית, מושכלת והוגנת.
- **מחויבות לעושר תרבותי ורוחני** הנסמך על סקרנות פעילה והרחבת אופקים, על היכרות עם מורשות התרבות הכללית והלאומית, ועל יצירה איכותית ורבבת-פנים.
- **מחויבות לפתרון בלתי-אלים** של מחלוקות ולהסדרת ניגודי עמדות בדרכים הוגנות, פלורליסטיות וסובלניות.
- **תחושת "אזרח העולם"** מבחינת הרגישות והאחריות בתחומי האתיקה הגלובלית והאקולוגיה הגלובלית.

פיתוח אישיותי וכישורי חיים

- **דימוי עצמי חיובי** הכולל תחושת ערך עצמי, אמון פנימי, יכולת השפעה חברתית ותכנון לטווח ארוך.
- **עניין בחיים ובחברה**, הכולל סקרנות, מעורבות, ודאגה לסביבה האנושית והטבעית.
- **כשירויות רגשיות** של דאגה ואיכפתיות כלפי הזולת, יכולת דיאלוגית של קשב ואמפתיה, והיכולת למתן, לעדן ולהביע רגשות על פי הצורך וההקשר.
- **כשירויות תבוניות** של הערכה, שיקול דעת והכרעה בין חלופות, תוך הפעלת רציונליות רפלקטיבית, ביקורתית וערכית.
- **אחריות אישית והקפדה עצמית** כדי לקיים נורמות של הגינות, שקיפות וכבוד הדדי.
- **עמדה אוטונומית** – של אישיות ריבונית, פרואקטיבית ואסרטיבית – הניכרת בעצמאות מחשבתית וקבלת אחריות אישית, במעורבות מודעת בקביעת הזהות האישית והקהילתית, ובכוח עמידה מול השפעות חברתיות ודחפים יצריים.



- **עמדה אותנטית** של קשב עצמי וכבוד לייחודיות האישיותית והתרבותית, של הבעה ספונטנית ויצירתית של רגשות וחוויות, של הפקת תכנים ומשמעויות מתוך הזנה עצמית והנעה פנימית, ושל הצגת נקודות ראות ודרכי ביטוי מקוריות.
- **אומץ להיות "בלתי מושלם"**, כהעזה לפעול גם עם סיכוני טעות או כישלון תוך התמקדות יותר בתהליך ובעשייה ופחות בהישג ובתוצר.
- **אומץ ויכולת לפעול במציאות מורכבת ובעייתית** גם בתנאים של עמימות ואי-ודאות – גם שהערכים, הדרכים והפתרונות אינם חד-משמעיים וחובקי-כל.

אקלים חברתי

- **רווחה אישית** המעוגנת בתחושת ביטחון פיזי, רגשי ונפשי.
- **תחושת כללית של חיבה ואהדה** יחד עם יחס אישי ואמון ש"אני התלמיד" באמת חשוב ויקר למורים.
- **נורמות של הגינות**, שקיפות וכבוד הדדי.
- **שותפות** בהכרעות הנוגעות לתרבות בית הספר.
- **שביעות רצון** כוללת ותחושת ביתיות ושייכות.
- **תרבות חיים** של אכפתיות לזולת, אמון הדדי, הגינות, הומניות ודאגה לסביבה.

דיאלוג חינוכי והעצמת האישיות

- **דיאלוג סוקראטי** ו"הוראה מיילדת" כאמצעי להעצמה אינטלקטואלית ופיתוח גישה פילוסופית: לא ידע לעוס "המוגש בכפית" ולא "שפיכת ידע לכלים ריקים", אלא יצירת אי-נחת לנוכח אי-ידיעה או דילמה כלשהי, והנחיה מודרכת לקראת למידת גילוי ומודעות עצמית שאנחנו "תמיד בדרך".
- **דיאלוג ניטשיאני** להעצמת האותנטיות של יצירת העצמי מתוך חירות ואחריות: לא קונפורמיות עדרית להליכה בתלמים של אחרים במחיר העצמיות האישית, אלא בניית העצמיות מתוך "צורם וסלעם" של התלמידים באקטים של יצירתיות ערכית ואחריות.
- **דיאלוג בובריאני** לפיתוח רגישות איכפתית, מכבדת ואמפטית ביחסים עם הזולת: לא תפקוד פונקציונלי ומנוכר של המורה כ"פרופסיונל" עם התלמיד כ"לקוח", אלא מפגש של אישיות שלמה ונוכחת של המורה עם אישיות שלמה ונוכחת של התלמיד שיש בה דאגה, העשרה והשראה.
- **דיאלוג רוג'ריאני** לטיפול תחושת ערך עצמי ואמון של היחיד ביכולתו להנהיג בהצלחה את חייו: לא שימוש בסטנדרטים הישגיים ובפרדיגמות מדעיות, אלא טיפוח אישיות התלמיד באמצעות חיזוק האינטימיות של התלמיד עם פנימיותו, המודעות לייחודיותו, והביטחון העצמי בהנהגת חייו.



המכללה לחינוך
טכנולוגיה ולאמנויות

סמינר הקיבוצים

המכללה לחינוך לטכנולוגיה ולאמנויות

המכון לחינוך מתקדם

קתדרת אונסקו לחינוך הומניסטי

Kibbutzim College of Education Technology and the Arts

Institute for Progressive Education

UNESCO Chair for Humanistic Education



- **דיאלוג פרייריאני** לשחרור מגורמים מנחשלים ולהעצמת היכולת להנהגה תבונית של החיים: לא כפיית סדרים חברתיים ותפיסות תרבותיות המקבעות את המנוחשלים בחולשתם, אלא פיתוח ידיעה פעילה ואוריינות ביקורתית לקראת רה-הומניזציה של הקבוצות החלשות ויישומן במאבק פוליטי לקראת צדק חברתי ושוויון בהזדמנויות.
- **דיאלוג אקולוגי** לפיתוח איכפתיות אמפתית כלפי הסביבה הטבעית, כך שמתוך מודעות עצמית לתנאי הצמיחה והרווחה האישיים מתפתחת הדאגה לעץ צמא, לגבעול שיזדקף, לצב שהתהפך על גבו, ללווייתן ששחה אל חוף אובדנו, לבעלי חיים נכחדים וכלואים, לניקיון ימים ונחלים, ולשימור הטבע הראשוני.

גישה קהילתית, סולידריות חברתית ואזרחות פעילה

- **שותפות הורים, תלמידים ומורים** בעיצוב דגשיו ומאפייניו של בית הספר.
- **שותפות הורים** בארגון אירועים חברתיים ובהעשרת תוכנית הלימודים.
- **כינונה של מערכת תמיכה** רגישה ומכבדת לשם תגבור מיוחד או העדפה מתקנת, למקרים של חסכים במשאבים כלכליים והשכלתיים ולמקרים של מוגבלויות אישיות וצרכים מיוחדים.
- **שותפות והדדיות** עם ארגונים חברתיים בקהילה דוגמת רשות מקומית, מתנ"סים, תנועות נוער, גני ילדים, בתי אבות, מוסדות סיעודיים, איכות הסביבה, מגן דוד אדום, מכבי אש וצער בעלי חיים.
- **אזרחות פעילה ומעורבות קהילתית** שיש בהן כדי לתקן עוולות, לטפח פלורליזם וכבוד הדדי בין קבוצות שונות, ותרומה לשלמותם ותקינותם של המרחב הציבורי והסביבה הטבעית. גישה קהילתית וסולידרית

השכלה וכישורי חשיבה, רגישות ויצירה (תרבות הידע, שיקול הדעת וההכרעה)

- **אוריינות לשונית**: כישורי הבנה והבעה בשפה הדבורה והכתובה; ניתוח טקסטים מורכבים והצגת רעיון שלם באופן סדור ומנומק; יכולת התדיינות בסוגיות שונות ומגוונות.
- **השכלה כללית** ברוח מדעית ורב-תחומית, אשר כוללת ידע של השקפות עולם ומורשות תרבות, מונחי יסוד וגישות מחקריות, אקטואליה פוליטית ועשייה אומנותית.
- **ידע במקצועות הלימוד**: מיומנויות וגופי ידע במקצועות הנלמדים בתוכנית הלימודים.
- **כישורי חשיבה**: גישה רציונלית, רפלקטיבית, אוטונומית וביקורתית; חשיבה יצירתית ורב-כיוונית; זיהוי הקשרים רלוונטיים, שאלות מפתח וסוגיות משמעותיות; הבנה עמוקה המאפשרת זימון דוגמאות לסוגיה נתונה ויישום מושכל של ידע קיים בהקשרים חדשים.
- **פיתוח דעת טוב ורע** המבוססת על שלושת ממדי הטוב: חוויית הטוב הסובייקטיבי כהנאה, סיפוק או אושר אישי; הכרת הטוב האובייקטיבי-תפקודי כאיכות גבוהה של מוצר, התנהגות, תפקוד מקצועי, מחשבה או יצירה במסגרת תחומים מוגדרים; מודעות ורגישות מצפונית לטוב המוסרי כמוסיף כבוד ורווחה לזולת וצדק וברכה לחברה.
- **גישה פילוסופית** המטפחת איכפתיות כלפי האמת והצדק וספקנות כלפי "המובן מאליו", בהירות ושיטתיות במחשבה ובביטוי, ומודעות ביקורתית כלפי דוגמות דתיות ואידיאולוגיות, מוסכמות חברתיות, אופנות צרכניות, מהלכים פוליטיים, ודרכי ההשפעה של תקשורת ההמונים (גם שיעורים ייעודיים בפילוסופיה וגם מימוש הגישה הפילוסופית במכלול דרכי ההוראה).

- **אוריינות אומנותית** (אסתטית ויצירתית) הניכרת בהפקת הנאה, משמעות והבנה (היסטורית, תרבותית, אנושית ותוך-אישית) מהתנסויות של התבוננות ויצירה בתחומים השונים של האומנות.

דרכי לימוד והוראה (בהוראה, מבחנים, עבודות בית, מטלות לימודיות)

- **תפ"ח** (תוכנית פיתוח חינוכית) במקום תלב"ס (תוכנית לימודים בית ספרית) כשדרת התוכן של בית הספר.
- **הוראה משמעותית** המתחברת הן לעולם הממשי של התלמידים והן לאקטואליה חברתית ותרבותית.
- **תהליכי למידה ומטלות לימוד** השוזרים את הציבורי עם האיש, את האובייקטיבי עם הסובייקטיבי, את השליטה בידע עם עיבוד של הידע בגישה ביקורתית, ערכית, אוטונומית ויצירתית.
- **יצירת "ארוס פדגוגי" ו"דרמה לימודית"** על ידי עמדה רגשית של חדות הגילוי ואיכפתיות נלהבת כלפי התקרבות פרפקציוניסטית ליותר אמת, יותר צדק ויותר יופי.
- **שימוש ב"עץ הדעת" כ"עץ חיים"** הן בראיית הידע כאמצעי לפיתוח כישורים אינטלקטואליים של הלומדים והן בפיתוח "אוריינויות חיים" שמאפשרות ללומדים לזהות את ההקשרים התרבותיים והמסריים הערכיים של הסוגיות הנדונות ולכלכל את מעשיהם ביתר תבונה ואחריות.
- **גישה הוליסטית ורב-ממדית** המסתמכת על ריבוי אינטליגנציות, רב-תחומיות ושונות בין-אישית.
- **דרכי הערכה מגוונות** המתייחסות למכלול יכולותיהם, תפקודיהם ותרומותיהם של התלמידים, תוך הימנעות מרדוקציה של האישיות לסטנדרטים חיצוניים.

תשתית פיזית

- בטיחות והסברת פנים כוללת.
- נועם אסתטי, ניקיון, שלמות ותחזוקה הולמת של ציוד, מתקנים, יצירות אומנות, צמחייה וכדומה.
- מרחבי לימוד, עבודה, משחק, פנאי והתוועדות בין-אישית וקבוצתית.

שדרה פרופסיונלית ואתיקה מקצועית

- **דימוי עצמי של המורים** לא רק כסוכני חיברות (סוציאליזציה) אלא גם כסוכני שינוי (טרנספורמציה) – כמנהיגות אינטלקטואלית, תרבותית, ערכית וחברתית בקהילה (גם נגד רוח התקופה והזמן).
- **הקפדה על אתיקה מקצועית** בתחום המצוינות התפקודית ובתחום יחסי האנוש עם תלמידים, הורים ועמיתים.

תרבות ארגונית וניהולית

- פיתוח צוות, גיבוש וניהול – כולל קבלת מורים חדשים וחניכתם אל תוך תרבות המוסד החינוכי.
- פיתוח מוטיבציה, תחושת שייכות וגאווה יחידה עם תחושת ייעוד ומשמעות.
- עיצוב מבנה ארגוני יעיל והגדרת תפקידים.
- תכנון, ארגון ותיאום הפעילות החינוכית.
- איגום משאבים, גיוס תקציבים, בניית תקצוב וניהול.
- גיבוש מדיניות וקבוצות מנהיגות.